

nitet. Om sociala klasser, manlig homosexualitet och den framväxande moderna storstaden”, handlar som titeln anger om klass och sexualitet i den nya staden. Nilsson försöker främst göra upp med idén att det fanns en bestämd klassrelation i de homosexuella kontakter som knöts i stadens miljö. Snarare, menar han, var det *kön* än klass som definierade dessa relationer.

Likt Elgán intresserar sig Maria Sundkvist för de första decennierna av 1900-talet. I sin artikel, ”Hon är på väg utför ’det sluttande planet’”, skriver hon om hur barn med sexuella erfarenheter behandlades av barnavårdsnämnden i Norrköping 1903–1925. Bland annat pekar hon på hur flickor i högre grad än pojkar uppfattades som vanartiga om de hade sexuella erfarenheter. Och hur de av samma anledning omhändertogs på skyddshem ifall de befarades utöva dåligt inflytande över sina kamrater.

Pia Laskar och Hjärdís Levin intresserar sig båda för samtida sexualdebatter. Pia Laskar tar i ”Sexualfrågan som verktyg i könsdebatten. Två texter från mellankrigstiden” sin utgångspunkt i sexual- och äktenskapsrådgivningsböcker. Laskar pekar på att det tidigt förekom högst skilda uppfattningar om kön och sexualitet där synen på kultur och natur var av avgörande betydelse. Hjärdís Levin uppehåller sig i ”Från nymalthusianism till folkhälsa. Sexualdebatt och socialpolitik 1880–1936” vid debatten kring sexualupplysning och preventivmedel i början av 1900-talet. En debatt där de frisinnade kvinnorna intog en position som radikalt skilde sig från den borgerliga kvinnörelsen.

I de övriga artiklarna skriver Kari Telste om äktenskapslöften i norsk rätt, från reformationen till 1900. Lisa Öberg skriver om barnmorskan privat och professionellt. Eva Borgström om Vilhelmine Zahle och den första lesbiska romanen i Norden. Slutligen skriver Anna Jansdotter om Nathalie Andersson-Meijerhelms turné för sedligheten våren 1883.

Seklernas sex är en mycket innehållsrik antologi. För verksamma inom köns- och sexualitetsforskning ger den en intressant bild, om än på intet sätt heltäckande, av vad som pågår inom ett fält som ofta känns svårt att överblicka.

Pia Lundahl, Lund

Agneta Lilja: *Sockrade hjärtan och godissugna spöken. Alla Hjärtans Dag och Halloween, två nya festseder i Sverige*. Språk- och Folkminnesinstitutet, Uppsala. 1998. 107 s., ill. ISBN 91-7229-002-1.

Att nya festseder introduceras i vårt moderna samhälle vittnar Agneta Liljas lilla bok *Sockrade hjärtan och godissugna spöken*. Hon beskriver två nya seder som de senaste åren kommit att etableras i Sverige, Alla Hjärtans Dag och Halloween. Det som förenar dem är deras amerikanska ursprung (eller anglosaxiska) och att de kommit att bli en del av det svenska genom köpmännens försorg.

Alla Hjärtans Dag ska närmast jämföras med det amerikanska Valentine’s Day som påstås ha medeltida ursprung. Det är en dag för kärleksgåvor och bygger på en legend om Valentin(us) som kejsar Claudius lät avrätta år 270. Innan han dog kunde Valentin smuggla ut ett kärleksbrev till fängvaktarens dotter, vilket var det första Valentinkortet. Efter kanonisering kom han att bli alla kärlekspars speciella skyddshelgon. Lilja skriver dock att ursprunget till Alla Hjärtans Dag inte är speciellt intressant utan istället seden i sig. Det är också viktigt att belysa att dagen inte har haft någon svensk motsvarighet vare sig i kyrklig tradition eller i det profana utan att Alla Hjärtans Dag har uppmärksammats främst av handelsmän.

Redan 1956 lanserades dagen av blomsterhandlare i Sverige och 1964 pekar man i annonser på att det är en utländsk sed som nu skulle praktiseras i Sverige. Dagen uppmärksammades som kommersiell högtid under hela 1960-talet och man försökte uppmana till blomsteruppvaktning. Men den fick inte något större genomslag i den svenska folksjälen och låg därför i princip nere under hela 1970-talet. Orsaken är att 1960-talet var framåtblickandets decennium medan 1970-talet präglades av oljekriser och kritik mot vad Lilja kallar ”materialistisk överflöds konsumtion”. 1980-talet såg dock annorlunda ut. Yuppiekulturen, och därigenom materialismen, blomstrade och kampanjen för Alla Hjärtans Dag tog ny fart hos blomsterhandlarna 1982. Därefter har dagen mer och mer kommit att bli en av våra svenska festseder.

Från ett endagsfältarbete 1997 berättar Lilja om hur både radio- och tv-stationer i Uppsala delade ut rosor eller på andra sätt uppmärksammade dagen. Dessutom marknadsförde butikskedjan Guldfynd s.k. My Sweet Teddy-smycken till extra lågt pris och via det interna-

tionella datornätet kunde man skicka e-post med kärleksbudskap eller fördela ”elektroniska kramar”. Överallt på stan kunde man också se skolungdomar med rosor som de fått under dagen.

Halloween är från början en hednisk och keltisk fest, Samhain, som firades för att markera övergången från sommar till vinter. År 731 införde kyrkan Alla Helgons Dag för att ersätta Samhain, men lyckades inte utplåna den hedniska seden. Halloween firas idag på Alla Helgons Dags afton och innebär bland annat att barn klär ut sig till spöken, skelett eller häxor. I USA går barnen runt i grannskapet och tigger godis med frasen ”trick or treat”. Men det är inte bara barn som klär ut sig utan också vuxna och det finns exempel på Halloweenkarnevaler där man spelar på gränsen mellan det synliga och andevärlden. Man använder också pumpor, både i mat och som utsmyckning.

Det svenska Halloweenfirandet har ganska länge varit begränsat till amerikanska kolonier i Stockholm, men på senare tid har det blivit mer och mer etablerat. I början av 1990-talet erbjöd kläddedjan Kapp-Ahl godis till de barn som kom utklädda till butikerna och det gjorde även några livsmedelsbutiker. Enligt Bengt Olander, VD för Butterick’s, var det han som introducerade Halloweenheden i Sverige. Han arrangerade tillsammans med Hard Rock Café i Stockholm en specialvecka om Halloween. Därefter har intresset för Halloween ökat, vilket bland annat visar sig i en jämförelse av Butterick’s kataloger mellan 1995 och 1997. Från att ha varit 22 stenciler med Halloweenprylar har det utvecklats till att bli en specialkatalog, bara på några år. Även bakom Halloween finns blomsterhandlarna.

Halloweenfirandet i Sverige är än så länge inte så utbrett, framförallt inte hos den äldre generationen. Men hos barn och unga upp till ca 30 år finns ett medvetande, skriver Lilja, om att Halloween är en högtid och hos dessa finns idéer om hur man kan fira.

Mestadels firas dagen på daghem och i andra organiserade former som t.ex. fester med Halloween tema.

Lilja belyser Alla Hjärtans Dag utifrån ett svenskt perspektiv medan hon inleder Halloween diskussionen med en lång redovisning för hur man firar i USA. Det ger ett ojämnt intryck och det saknas också ett avslutningskapitel där trådar skulle kunna dras samman. Där skulle hon också kunnat jämföra med andra kommersiella högtider, som t.ex. mors- och farsdag eller postverkets försök att införa seden med påskkort. Det är också något märkligt att Lilja använder begreppet ”amerikanisering” utan att hänvisa till etnologen Tom O’Dells avhandling från 1997, som analyserar ämnet. Teoretiskt förklarar hon endast Halloween och sätter firandet i relation till det postmoderna samhället och den fragmentarisering detta sägs ha fört med sig. Idag är vi inte så fokuserade på släkt och tradition utan istället väljer vi att kritisera auktoriteter och rationalism, vilket skulle förklara uppkomsten av nya festseder. Hon jämför också Halloween med new age-rörelsens uppsving och visar hur båda fenomenen betonar individen. Mer än så teoretiserar hon inte och det är heller inte hennes syfte. Istället har hon valt att skriva en lättläst och enkel bok.

Agneta Lilja belyser de nya festsederna både lätt- samt och eftertänksamt och hon sätter in sin empiri i ett sammanhang som gör det intressant, framförallt för en icke-akademisk läsekrets. Även om sederna inte har etablerats fullt ut i Sverige är det intressant att följa Liljas beskrivning av hur traditioner skapas, formuleras och praktiseras. *Sockrade hjärtan och godissugna spöken* är också en välkommen bok för etnologer som ofta får svara på journalisters frågor om hur och varför vi firar Alla Hjärtans Dag eller Halloween. Nu kan vi med gott samvete hänvisa till denna bok eftersom den både besvarar deras frågor och ser sederna i ett nationellt, internationellt och kulturellt sammanhang.

Magnus Gudmundsson, Lund